

INFOBULLETIN

Nadačního fondu obětem holocaustu
DUBEN 2017

Prof. Felix Kolmer, čestný předseda naší správní rady, slaví 95. narozeniny, srdečně gratulujeme, MAZAL TOV!

Milí čtenáři...

V jarním čísle našeho InfoBulletinu se ohlížíme za projekty podpořenými v roce 2016 v našich grantových programech, blíže představujeme naše vlastní projekty v prvním čtvrtletí letošního roku, kdy jsme uspořádali seminář Mechanchim pro židovské učitele a komunitní pracovníky, komunitní kavárnu Jsem Žid a zdravá společně s Federací židovských obcí v ČR každoroční vzpomínkové setkání pamětníků šoa v Senátu PČR. Přinášíme rozhovory s ředitelem Domova sociální péče Hagibor Martinem Rothem a Lukášem Květoněm, autorem výstavy Stín na duši. Dále naleznete pozvánky na zajímavé výstavy a upoutávky na vydané knihy. Historička Iva Steinová si pro vás připravila nový cyklus o židovských hřbitovech.

Příjemné čtení a pěkné jaro.

Marta Malá, ředitelka

Foto na titulní stránce: Jindřich Buxbaum

InfoBulletin vydává Nadační fond obětem holocaustu jako informační periodikum určené partnerským organizacím a žadatelům o nadační příspěvek. Adresa kanceláře: Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2. Telefon: 224 261 615, 224 261 573, fax: 224 262 563. E-mail: info@fondholocaust.cz. Internet: www.fondholocaust.cz. Bulletin zapsán do evidence periodického tisku Ministerstva kultury ČR pod ev. číslem MK ČR E 16905. Kontakty: Marta Malá, ředitelka: mala@fondholocaust.cz, 224 261 615. Andrea Fictumová, koordinátorka programů Péče, Připomínka, Budoucnost: fictumova@fondholocaust.cz, 224 261 573. Ester Karasová, finanční manažerka: karasova@fondholocaust.cz, 224 261 573. Tereza Váňová, odborná pracovnice: vanova@fondholocaust.cz.

Z obsahu čísla

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Den památky obětí holocaustu.....	3
Jako voda a oheň.....	3
Pátý seminář Mechanchim	4

PROGRAMY NFOH

Ohlédnutí za projekty podpořenými NFOH v roce 2016.....	6

PROGRAM PÉČE

O domově sociální péče Hagibor s jeho ředitelem Martinem Rothem.....	8
Nové číslo účtu veřejné sbírky	10

PROGRAM PŘIPOMÍNKA

Výstava Stín na duši a rozhovor s jejím tvůrcem Lukášem Květoněm	12

PROGRAM OBNOVA

Židovský hřbitov ve Stříteži a levitská rodina Landsmann	16
Židovský hřbitov v Maštově	17

INFO

Kdo se vydal na cestu, má o čem vyprávět....	14
Příběh knihy Ester	15
Dopisy z Prahy 1939–1941	15
Den památky obětí holocaustu v Senátu PČR 27. ledna 2017:	
Projev Radka Bangy	20
Projev Michala Klímy	21
Kalendář námi podpořených akcí.....	23
Nový česko-hebrejský sídlo	23

POZVÁNKY

Jindřich Buxbaum: Život v diaspore.....	11
Školákem ve válečných letech	24

DEN PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU

Dne 27. ledna jsme společně s Federací židovských obcí v ČR uspořádali tradiční vzpomínkové setkání pamětníků šoa v Senátu PČR. Setkání se konalo pod záštitou předsedy Senátu. Letos jsme uvítali bavorskou delegaci v počtu 50 osob, mezi kterými nechyběli přeživší. Projevy k přítomným pronesli předseda Senátu Milan Štěch, místopředseda Poslanecké sněmovny Jan Bartošek, plukovník Pavel Vranský, hudebník Radoslav Banga, předsedkyně Bavorského zemského sněmu Barbara Stamm, předseda Federace židovských obcí v ČR Petr Papoušek a předseda naší správní rady Michal Klíma. Vybrané projevy naleznete v tomto Info-Bulletinu, všechny pak na našich internetových stránkách.

■ mm

JAKO VODA A OHEŇ

Kavárny JSEM ŽID A ZDRÁV, ve kterých představujeme významné české osobnosti

se židovskými kořeny, jsou v dnešní době již stálíci na české kulturní židovské scéně a mají standardně dobrou návštěvnost. Počet diváků posledního z těchto kavárenských setkání byl ovšem mnohem větší, než obvykle – tentokrát dorazilo na 150 hostů. Není divu, v panelu totiž zasedli moderátor Jan Kraus a herečka Táňa Fischerová.

Oba protagonisté se dlouhá léta dobře znají a přátelí se. Hned od začátku kavárny bylo jasné, že mezi panem Krausem a paní Fischerovou je vzájemné přátelství, které do značné míry otupilo hrany tradičního vzájemného špičkování, které dobře známe z televizních pořadů prvně zmíněného. Nicméně pokud jde vyprávění směřované k divákům, působili hosté kavárny jako voda a oheň. Táňa Fischerová dostala své pověsti mírné a přátelské ženy, která stojí na svých morálních zásadách, hledá v lidech to dobré a nechce se ve své dobrotě smířit s nepravostmi světa. Vyprávěla o své herecké kariéře, o svém působení v českém parlamentu i o kandidatuře na prezidentku v posledních volbách. Mluvila

o svých židovských kořenech, zejména o svém otci a jeho zkušenostech z 2. světové války a o typickém chování první generace, která byla skoupá na slovo při sdílení svých traumatických zážitků s nejbližšími. Zmínila i pocit, kterým ji vědomí rodiny posiluje a motivuje k její práci ve veřejném životě.

Na druhou stranu Jan Kraus bez servítků vršil ve svém projevu jednu břitkou anekdotu z historie své rodiny za druhou. S nadsázkou a odzbrojujícím humorem vyprávěl o jaderném jazyku i způsobu komunikace obou svých rodičů. Jak je všeobecně dobře známo, jeho tatínek přežil válečné věznění ve věznici na Pankráci a ve vyhlazovacím táboře v Osvětimi, což jej při jeho přímé povaze přetavilo pro jeho další život ve velmi charakteristickou osobnost. Jan Kraus popisoval, jak měl doma genocidu „k snídani, k obědu a k večeři“ a jak máloco obstálo, když tatínek srovnával váhu každodenních problémů rodiny s holocaustem. Jednání lidí ze svého okolí, se kterými nesouhlasil, často komentoval slovy „ten by v lágru nepřežil“. Kraus bez zaváhání zhodnotil, že jeho tatínek se od nacistů naučil nejen přežít, ale adoptoval také některé

jejich praktiky v komunikaci se svými blízkými, když jej nejen v pubertě, ale i v mladé dospělosti chodil kontrolovat do vináren nebo hotelů při hereckých zájezdech, vytahoval jej z večírků se slovy „myslím, že se mnou půjdeš ven“ nebo v něm vzbuzoval pocit viny tím, že mu vyčítal, jak může „nevědět, jak se tebou naše máma trápí“ v situacích, kdy paní Krausová vůbec nevěděla, že by se s Janem mělo něco dít.

Kavárna se otrásla smíchem a na závěr sklidili oba protagonisté dlouhý potlesk. Pokud jste neměli možnost kavárnu navštívit, můžete se podívat na její videozáznam na youtube kanále našeho fondu (https://www.youtube.com/watch?v=_WBon8QuzxM&feature=share).

■ tgv

MECHANCHIM – JIŽ 5. SEMINÁŘ PRO PRACOVNÍKY ŽIDOVSKÝCH VZDĚLÁVACÍCH ORGANIZACÍ

NFOH se dlouhodobě pyšní tím, že vedle své finanční podpory židovských organizací a jejich projektů podporuje komunitní život i tím, že pořádá pravidelné vzdělávací semináře

pro pracovníky židovských obcí. Jedním z těchto seminářů je každoroční kurz pro učitele a pracovníky v židovském vzdělávání s názvem MECHANCHIM.

V březnu tohoto roku se uskutečnil již 5. ročník tohoto setkání. Seminář byl dvoudenní. V prvním dni přednášeli účastníkům rabi Josh Spinner, který je výkonným ředitelem Lauderovy nadace, a Miriam Barkai, která pro stejnou nadaci pracuje jako odbornice pro budování kurikula židovských studií. Této části semináře se zúčastnili učitelé židovských škol a školek. Tématem bylo „Jak neustrnout a posunout svůj vzdělávací program dál v situaci, kdy už v základních parametrech dobře funguje“. Toto téma bylo příznačné – formální židovské vzdělávání v současné době v Praze zažívá velký boom – v hlavním městě v současné chvíli existují již čtyři židovské školky, 1. a 2. stupeň základní školy a osmileté gymnázium. Všechny tyto instituce fungují již 10, 20 nebo i přes 25 let a jsou nyní v situaci, kdy si mohou dovořit rozvoj, ale ne vždy dokáží najít způsob, energii nebo strategii jak dalšího rozvoje dosáhnout. Lektorů zahájili den prací s židovskými klasickými texty, na kterých ukázali, jak se mění potřeby komunity v době, kdy delší dobu udrží určitý standard práce a jak se změní postavení leaderů a recipientů komunitní práce. Vedli účastníky k přemýšlení nad cíly svých organizací a nad konkrétními způsoby, jak těchto cílů dosáhnout.

Rabi Josh Spinner, ředitel Lauderovy nadace

nout úpravou kurikula a plánováním konkrétních projektů a aktivit.

Během druhého dne se dílny semináře věnovaly práci na neformální komunitní úrovni. Účastníci se zabývali otázkou „Jak překonávat výzvy v komunitní práci, které se vrací stále zpět a zdá se, že pro ně není řešení“. Lektorkami této části programu byly reformní rabínka Debbie Young Somers a psychoterapeuta a školitelka týmu českých madrichů židovských táborů Marian Ziss. I v této části semináře se ukázalo, že mnohé komunitní aktivity v současném českém židovském světě jsou již na velmi dobré úrovni, ale často je v dalším rozvoji brzdí bezradnost jejich lektorů v řešení materiálních, logistických nebo manažerských překážek. Obě přednášející velmi návodně vedly účastníky k hlubšímu zamyšlení nad podstatou těchto problémů a hlavně nad způsobem, jakým s ní na osobní a týmové rovině může profesionál pracovat a posouvat jejich vnímání a tím najít cestu k řešení.

Oběma dnům semináře byla společná atmosféra vzájemného sdílení úspěchů i výzev účastníků. Seminář Mechanchim tak potvrdil svou pověst přátelské platformy pro setkávání a networking židovských profesionálů i laiků pracujících ve vzdělávání.

■ tgv

Vlevo Debbie Young Somers, vpravo Marian Ziss

Ohlédnutí za projekty podpořenými v roce 2016

Péče | Pripomínka | Obnova | Budoucnost | Naše Budoucnost

PÉČE

V programu Péče jsme vloni podpořili 13 projektů celkovou částkou 4,5 mil. Kč. Péči o přeživší vnímáme dlouhodobě jako prioritní, a proto jsme podpořili více než milionem korun Domov sociální péče Hagibor Židovské obce v Praze, kde svým klientům poskytují rezidenční péči a odlehčovací služby. Granty přes půl milionu korun získaly tři agentury domácí péče Tikvah v Ostravě, Jas v Brně a Ezra v Praze, které se dohromady starají o cca 190 klientů. Menší granty pak získaly další židovské obce, které se zaměřují zejména na sociální a aktivizační služby. Rovněž jsme podpořili individuální i skupinovou psychoterapii, kterou již řadu let po-

skytuje potřebným klientům a jejich rodinám Rafael Institut.

PŘIPOMÍNKA

V Pripomínce jsme podpořili 32 projektů různých zaměření. Deset z nich bylo vzdělávacích, jako například programy pro studenty a žáky Muzea romské kultury v Brně, doplnění a revize textů na portálu holocaust.cz, dále spolupráce studentů Lauderových škol s nakladatelstvím Triáda, která vyústí ve vydání publikace o básníku Jiřím Steinovi. Nechyběla podpora vzpomínkových akcí různého charakteru. Tradičně jsme podpořili vzpomínkové čtení jmen Jom ha-šoa. Židovská obec Plzeň připravila ve

Přednášky v Liberci

Velké synagoze v Plzni připomínku lednových transportů a také Spolek na obnovu židovských památek na Perucku vybudoval obětem šoa důstojný památník na tamním židovském hřbitově. Díky naší podpoře byly vydány čtyři publikace, o kterých jsme vás již podrobněji informovali v minulých číslech InfoBulletinu. Financovali jsme také pokračování či vznik nových výstav, jako např. výstavu fotografií Židé v Teplicích, kteří přežili holocaust, kterou připravila Židovská obec Teplice. Dále jsme podpořili výrobu dokumentárního filmu „32 utajovaných stran“ o strastiplném útěku dvou vězňů Alfreda Wetzlera a Rudolfa Vrby z vyhlazovacího tábora v Osvětimi a také pět badatelských projektů.

OBNOVA

V loňském roce probíhala s naší podporou obnova židovských památek po celém území České republiky. Podpořili jsme dva velké projekty Federace židovských obcí v ČR a Židovské obce v Praze, pečující o desítky památek, které jsou v jejich vlastnictví. Spolufinancovali jsme opravu střech synagogy v Podmoklech a Velké synagogy v Plzni. Opraveny a restaurovány byly náhrobky např. na židovských hřbitovech u Hřivčic, v Karlových Varech, Liberci, Olomouci, Mašřově, Mostě, Frýdku-Místku, dále byla restaurována Kuffnerova hrobka v Břeclavi, sarkofág na Starém židovském hřbitově na Žižkově a tumba Šimona Backofena na Starém židovském hřbitově v Praze. Tradičně proběhl úklid hřbitovů, na kterém se podílela Česká unie židovské mládeže a studenti Lauderových škol.

BUDOUCNOST

V programu Budoucnost bylo s naší podporou realizováno 38 projektů. Nejvíce z nich bylo kulturně – vzdělávacích, z toho 9 festivalů židovské kultury. Zmínila bych Dny Jeruzaléma, JudaFest a MAŽIF, které se konaly v Praze a dále regionální tradičně zavedené festivaly, jako např. Šamajim v Třebíči, Festival pro židovskou čtvrť v Boskovicích. Kromě festivalů jsme hlavně podporovali vzdělávání v Lauderových školách, Židovském muzeu a v menších židovských obcích a přidružených organizacích. Ani společenský život v židovských spolcích a na obcích nezůstal pozadu. Financovali jsme různé kulturní a společenské aktivity pro členy a příznivce židovských obcí v Teplicích, v Děčíně a v Liberci a dalších. S naší podporou vyšly čtyři tematické publikace, pravidelně vycházela čtyři periodika a byla prezentována výstava o Jeruzalémské synagoze.

NAŠE BUDOUCNOST

V podprogramu Naše Budoucnost jsme podporovali projekty zaměřené na nejmladší členy židovské komunity. Podpořili jsme vzdělávací programy pro děti na židovských obcích a ve spolcích, letní židovské tábory, několikadenní pobyt pro rodiny s dětmi Limmud, zakoupení hebrejských knih do brněnské obecní knihovny, programy Trígeneračního centra Hagibor a sváteční oslavy na Lauderových školách. ■ af, mm

Přednášky v Liberci

Hagibor

Domov sociální péče

Nadační fond obětem holocaustu podporuje Domov sociální péče Hagibor od samého počátku jeho fungování v roce 2008. Včetně letošního roku jeho podpora za celé období činí 11 199 380 Kč.

Domov sociální péče Hagibor je pobytové zařízení, které poskytuje komplexní služby svým klientům – členům židovských obcí v České republice. Jeho kapacita je 47 lůžek pro trvalý pobyt, dále 10 lůžek pro odlehčovací služby a rovněž

nabízí 5 míst v rámci denního stacionáře. Kromě péče se zde konají i mnohé kulturní aktivity, jako jsou koncerty, výstavy, různé besedy a setkání. K péči poskytované klientům a dalším aktivitám je přistupováno v souladu s judaismem.

Řediteli domova Martinu Rothovi jsem položila několik otázek.

- **Co vás přivedlo k myšlence ucházet se o pozici ředitele židovského domova pro seniory?**
- Víceméně náhoda či shoda okolností. Přesně v době, kdy jsem ukončil předchozí pracov-

ní poměr, jsem se setkal s přáteli, kteří jsou členy obce a dobře znají mne osobně i mou celou profesní kariéru. Ti mne upozornili na výběrové řízení na pozici ředitele DSP Hagibor, které ŽOP vyhlásila. Celý svůj profesní život jsem se vlastně pohyboval v oblasti sociální práce a managementu sociálních služeb a zároveň mám mezi členy židovské obce dlouholeté přátele, takže mne tato nabídka velmi oslovila a přihláška do výběrového řízení byla pak logickým krokem. A dnes jsem velmi rád, že jsem se takto rozhodl.

- **Uplynuly dva roky od vašeho nástupu do funkce. Jak byste toto období zhodnotil?**
- Musím říci, že na jednu stranu ty dva roky utekly strašně rychle, ale na druhou stranu byly nabitě spoustou zajímavých obohacujících setkání a společných zážitků s obyvateli našeho domova a zaměstnanci, se členy a pracovníky obce. Velmi brzy po nástupu do funkce jsem se na Hagiboru cítil „jako doma“ a je tomu tak dodnes. Za uplynulé dva roky se nám podařilo stabilizovat a posílit tým pracovníků v přímé péči, rozšířit nabídku aktivizačních a kulturních programů

pro naše obyvatele, zajistit tým fyzioterapeutů a umožnit tak intenzivnější rehabilitační péči všem našim klientům dle jejich potřeb, postupně doplňovat a obnovovat potřebné vybavení pro snadnější práci personálu a komfort našich obyvatel. Podstatné také je celkové zlepšení atmosféry mezi zaměstnanci, která přispívá k jejich spokojenosti a tím i ke kvalitní práci, kterou odvádějí. Velký důraz jsme v uplynulém období kladli také na kvalitu poskytovaných služeb s tím, že se snažíme poskytovat služby nadstandardně. Zavedli jsme nový systém hodnocení kvality služeb i hodnocení jednotlivých pracovníků. Je toho samozřejmě ještě mnoho, co bych mohl uvést, ale stále přichází nové výzvy a tak se spíše stále dívám dopředu, než abych se moc ohlížel zpět.

- **Co máte rád na své práci a co naopak vám dělá starosti?**
- Především mám rád lidi, takže mne velmi těší, když se mohu setkávat a mluvit s lidmi, kterým se snažíme vytvořit spokojený domov. O to víc, když se jedná o přeživší. Jsou to obdivuhodní lidé, s nimiž je každé setkání

nesmírně obohacující a zajímavé. Samozřejmě je pro mě největší radostí a odměnou jejich pochvala a úsměv. Prožívám s nimi i jejich trápení a starosti. Mám také radost z pracovníků, z jejich přístupu k práci i lidem, o které pečují. Jsem rád, že na Hagiboru dnes vládne týmový duch a že je zde mnoho kreativních, schopných a odborně zdatných zaměstnanců. Myslím, že dnes mám tým spolupracovníků, který za Hagibor a jeho obyvatele tzv. „dýchá“. Velmi si toho vážím, neboť ze zkušeností již vím, že to není samozřejmost.

Zároveň jsem velmi příjemně překvapen přístupem ŽOP. Od první chvíle cítím velkou podporu, kterou obec DSP Hagibor poskytuje. Obec nám zajišťuje pro naši práci ty nejlepší možné podmínky a to, že péče o přeživší je zásadní prioritou obce, nejsou jen prázdná slova. Rovněž podpora ze strany Vašeho nadačního fondu, Veřejného spolku na podporu osob dotčených holocaustem a mnoha dalších i individuálních dárců je pro mě velkou radostí a motivací do další práce pro Hagibor a jeho obyvatele nyní i budoucí.

- **O kolik klientů se nyní v domově staráte?**
- V současné době v DSP Hagibor trvale žije 47 obyvatel a 10 obyvatel je zde na odlehčo-

vacím (přechodným) pobytu. Dalších cca 6 klientů dochází pravidelně do denního stacionáře na naše programy.

- **Máte nějakou vizi do budoucna? Chtěl byste něco změnit?**
 - Když se budu držet té nejbližší budoucnosti, musím zmínit jeden příklad nové služby. V tomto roce chceme zahájit poskytování specializované paliativní péče přímo v našem domově, což je velká změna, na kterou jsme se připravovali již v minulém roce. Samozřejmě to s sebou přináší i vyšší nároky na vzdělávání personálu přímé péče i nové pracovní postupy, změny v organizaci práce, vybavení pracoviště apod. Myslím si však, že se jedná o službu velmi potřebnou s ohledem na věk i zdravotní stav našich obyvatel a koresponduje s naším cílem nabídnout našim klientům kvalitní komplexní ošetrovatelskou a zdravotní péči přímo u nás.
- Nejrůznějších nápadů a návrhů na rozšíření a zkvalitnění služeb je samozřejmě více, ale vždy asi bude nejdůležitější udržet vysokou kvalitu služeb, které našim klientům poskytujeme a snažit se vytvářet příjemné místo pro život našich obyvatel.

- **Děkuji vám za rozhovor.**

■ af

Nové číslo účtu veřejné sbírky

Veřejná sbírka je nyní otevřena pro podporu projektů v programu Péče. Díky Vaším darům pomáháme seniorům, kteří přežili hrůzy války a koncentračních táborů, prožít důstojné stáří. Podporujeme poskytování domácí péče, terénních, sociálních a psychologických služeb. Chcete-li pomoci umožnit těmto lidem klidný a barevný podzim života, přispějte. I malý dar pomáhá.

Nové číslo účtu veřejné sbírky je 2113642498/2700.

Děkujeme!

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE / THE JEWISH COMMUNITY OF PRAGUE

VÝSTAVA FOTOGRAFIÍ / EXHIBITION OF PHOTOGRAPHS

JINDŘICH BUXBAUM

ŽIVOT V DIASPOŘE / LIFE IN THE DIEASPORA

Výstava je otevřena denně kromě soboty
a židovských svátků,
vždy od 11.00 do 17.00 hod.

The exhibition is open every day
from 11 a.m. to 5 p.m.

except Saturdays and Jewish Holidays.

2. 4.-28. 5. 2017

JERUZALÉMSKÁ SYNAGOGA
JERUSALEM SYNAGOGUE

Jeruzalémská ulice 7, Praha 1 / Prague 1

Výstava vznikla za finanční podpory Židovské obce v Olomouci.

The exhibition is made possible by funding from the Jewish Community Olomouc.

Stín na duši

Netradiční výstava v Karlových Varech představila regionální pamětníky holocaustu

Karlovarská židovská obec představila za naší podpory v Krajské knihovně Karlovy Vary od 11. do 24. 2. 2017 úspěšnou výstavu STÍN NA DUŠI..., představující vzpomínky pamětníků holocaustu z Karlových Varů a okolí.

„Dodnes vidím ty nákladní vozy, ve kterých ráno vozili chléb a odpoledne kupu nahatých vyhublých mrtvol,“ vzpomíná na dětství v terezínském ghettu Helena Brázdová z Kynšperka n. Ohří.

„Z Karlových Varů jsme utíkali hned po Hitlerově projevu v září 1939. Aby si nikdo nevšiml, že odjíždíme, tak nás se sestrou rodiče vedli jako do školy. V aktovkách jsme místo učení měli ob-

lečení a pár osobních věcí a spěchali jsme na dolní nádraží na vlak. Ve Varech pro nás už nebylo bezpečno...“ popisuje karlovarská rodačka Dora Pešková.

„Vrhly jsme se na ty brambory, co nasypali prasatům. To nám zachránilo život,“ vzpomíná karlovarská lékařka Jarmila Weinbergerová na pochod smrti z Polska do Německa.

„Před německými vojáky jsem se ukrýval na půdě mezi trámy. Nemohl jsem se ani hýbat. Často jsem tam byl i několik dní,“ líčí svůj dětský úkryt Gabriel Szász ze Sokolova.

To jsou střípky vzpomínek pamětníků, které se na výstavě ve vestibulu Krajské knihovny Karlovy Vary ve Dvorech představily veřejnosti. Výstava byla doplněna i o historické dokumenty a osobní dobové předměty vystavených pamětníků.

Autorem výstavy je sociální pracovník ŽO Karlovy Vary Lukáš Květoň, který nám odpovídal na pár otázek.

- **Kolik pamětníků výstava představuje?**
- Výstava obsahuje dvacet pět příběhů pamětníků - přeživších holocaust, kteří jsou spjati s Karlovarským regionem a to tak, že se zde před válkou narodili nebo se na Karlovarsko po válce přistěhovali a tvoří tak kolorit zdejší příhraniční oblasti. Jsou to příběhy pamětníků, které jsem potkal při mém působení na ŽOKV nebo u již nežijících pamětníků mi jejich vzpomínky zprostředkovali jejich potomci. Samozřejmě jde jen o nepatrný zlomek původních a po válce příchozích židovských obyvatel se zkušeností holocaustu z našeho lázeňského města.

● **Jak se zrodil nápad uskutečnit výstavu?**

- Při mé práci sociálního pracovníka na ŽOKV s přeživšími holocaust jsem měl možnost vyslechnout mnoho jejich vzpomínek. Časem jsem si uvědomil, že si vyslechnuté nemohu nechat pro sebe, cítil jsem určitou zodpovědnost za zachování, tak, aby neupadly v zapomnění. V podstatě jsem neměl jinou možnost. Moc bych si vyčítal, kdybych tyto příběhy nezaznamenal. Byla to jedinečná příležitost, byl jsem často první, komu své vzpomínky uceleně vyprávěli. Velkou inspirací pro mě byly projekty organizace Post Bellum, se kterou spolupracuji. Předseda ŽOKV Pavel Rubín moji snahu od začátku podporoval a postupně jsem tedy pamětníky (tedy ty, co o to projevíli zájem) nahrával a jejich životní osudy zpracovával. A výstava Stín na duši je jeden z výstupů této činnosti. I když obsahově se spíše jedná o malé medailonky, protože každý příběh by vydal na samostatnou knihu. Nicméně alespoň takto jsem chtěl karlovarské veřejnosti představit zajímavé osudy jejich sousedů. Poznal jsem, že konfrontace traumatických vzpomínek s veřejností může do určité míry přeživším holocaust pomoci s vyrovnáním se s utrpe-

Zleva předseda ŽO KV Pavel Rubín, autor výstavy Lukáš Květoň a ředitel Krajské knihovny KV dr. Vratislav Emler

ním, které prožili. Od veřejnosti se jim pak dostává pocitu zadostiučinění a uznání.

● **A proč ses rozhodl zrovna pro formu výstavy?**

- Pro mě je výstava taková živá záležitost. Lidé se při ní sejdou, při vernisážích mají pamětníci ihned zpětnou vazbu od veřejnosti a získanou pozornost. Také se dá výstava používat při různých příležitostech a může putovat po různých místech od škol po činaje po galerie a knihovny konče. Paleta pamětníků se dá také neustále doplňovat. Výstavu také používáme při různých vzpomínkových akcích, které pořádáme v součinnosti s Magistrátem města Karlovy Vary. V tomto ohledu máme s představiteli města nadstandardní vztahy.

● **Výstava byla doplněná o vystavené dobové dokumenty a osobní předměty pamětníků. O co přesně se jednalo a jak jsi k těmto věcem přišel?**

- Musím říci, že to bylo velkým zpestřením celé akce. Jednalo se o dobové dokumenty, např. předvolání do transportu, osobní deník vězně z Birkenau, korespondence z Tere-

zína, osobní doklady apod. Jsou to věci, které mi při nahrávání vzpomínek pamětníci ukazovali, protože je mají schované, a laskavě je na výstavu zapůjčili. Celé to pěkně doplňovalo jejich životní příběh. Velkou zajímavostí byly vystavené osobní náboženské předměty válečného veterána pana Otty Deneše, které ŽO K. Vary po jeho smrti věnovala manželka. Jedná se o modlitební knihy, kipy a tfilin, které s sebou Otto Deneš měl při bojích u Tobruku a Dunkerque a přinesl si je až do osvobozené Prahy.

- **Je nějaký příběh, který bys chtěl vyzdvihnout?**
- Každý ze životních osudů pamětníků je jedinečný. Všichni museli překonat nám dnes jen těžko představitelná příkoří. Proto žádný nechci vyzdvihovat nad ostatní. Možná bych ale zmínil příběh pana Jiřího Sommera, který se vymyká svým zpracováním.

Pana Sommera jsem osobně nezažil a jeho syn mi poskytl jen několik málo informací. Myslel jsem, že to na zpracování vzpomínek nebude stačit, a chtěl jsem to vzdát.

Mezi věcmi, které si po Jiřím Sommerovi schoval jeho syn, jsme ale našli i deník, který si psal cestou domů bezprostředně po osvobození z koncentračního tábora Blechhammer, pobočného tábora Osvětim v Polsku. Je to sice jen několik stránek, ale v textu je jasně patrná bezprostřednost zážitků. Je tam mnoho detailů, které text dělají velmi působivým. Tak se nakonec z mála podařilo vytvořit zajímavý životní příběh bývalého vězně z Terezína a Osvětimi-Birkenau.

- **Jaké máš další plány?**
- Chci pokračovat ve sbírání a zpracovávání vzpomínek pamětníků holocaustu v našem regionu. I díky této výstavě se nám podařilo se zkontaktovat s dalšími přeživšími. Mám ještě také nějaké nezpracované nahrávky. Časem bych chtěl také všechny příběhy více rozvést v publikaci. Určitě by to za to stálo. To je ale běh na dlouhou trať, tak uvidíme. A hlavně moje hlavní práce na ŽO KV je činnost sociálního pracovníka a myslím, že by to tak mělo i zůstat.

■ Ik

i

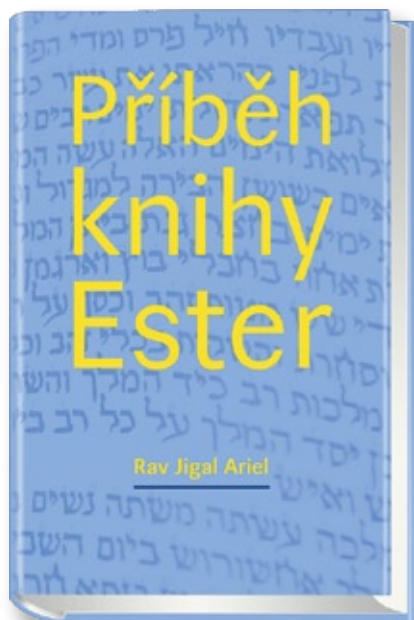
INFO

Josef Feigl Kdo se vydal na cestu, má o čem vyprávět

Na konci roku 2016 vyšla i díky podpoře NFOH kniha vzpomínek Josefa Feigla. Ten se narodil v Praze roku 1908 a byl povoláním tlumočník a překladatel. Kromě vzpomínek na svou rodinu a své dětství popisuje čtyři válečné roky, které se svou ženou Ernou prožil v lodžském ghettu. V poslední kapitole popisuje jeho dcera Eva válečné a poválečné období ze svého pohledu a hlavně z vyprávění svých rodičů. Knihu doprovází bohatá fotografická příloha, která se v rodině dochovala.

Publikaci vydala Eva Feiglová ve spolupráci s nakladatelstvím Zdeněk Susa.

Rav Jigal Ariel
Karol E. Sidon

Příběh knihy Ester

Kniha komentářů rav Jigala Ariela k biblické knize **ESTER**. Publikace se skládá ze dvou hlavních částí – česko-hebrejské bilingvy svitku **ESTER** (v překladu rabína Karola E. Sidona) a komentáře rav Jigala Ariela (v překladu Jana Diveckého). Rav Jigal Ariel je významným izraelským rabínem a patří k nejuznávanějším současným komentátorům tanachických knih.

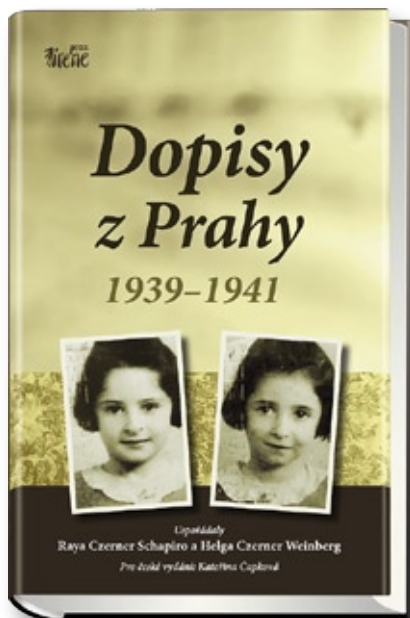
Publikaci vydalo Nakladatelství P3K.

Dopisy z Prahy 1939–1941

uspořádaly Raya Czerne Schapiro a Helga Czerne Weinberg
pro české vydání Kateřina Čapková

Edice **IRENE PRESS** jako svůj desátý svazek uvádí unikátní soubor rodinných dopisů, který obsahuje dosud nepublikované podrobnosti o postupujícím holocaustu. Úvodní slova napsali Andrew Schapiro (velvyslanec USA v ČR v letech 2014–2017), přímý potomek autorek dopisů, historička Kateřina Čapková působící na Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR a psychoterapeutka Helena Klímová.

Jedná se o strhující sbírku textů, které v letech 1939–1941 psala Paula Froehlich své dceři Irmě do USA. Irma byla se svým manželem Maxem bezprostředně po okupaci postavena před těžké rozhodnutí: zanechat své dvě dcery Raju a Helgu v Praze s babičkou a strýcem a z exilu usilovat o jejich rychlý odjezd, nebo riskovat jistou smrt svého vysoce postaveného manžela. Max a Irma se rozhodli pro první variantu. Dopisy z Prahy jsou psány jazykem intimity, rodinné lásky a naděje, představují reportážní popis každodennosti ještě před deportací.

Židovské hřbitovy

V příštích číslech představí historička Iva Steinová novým pohledem několik židovských hřbitovů, u nichž proběhl podrobný průzkum, prováděný společností Matana, a. s. ve spolupráci se Židovským muzeem v Praze. Průzkumy přinesly zjištění, která mění dosavadní poznatky a opravují dosud publikované omyly. V příspěvcích se čtenáři v krátkosti dozvědí nové informace o počátcích hřbitovů a o nejzajímavějších pohřbených rodinách.

Židovský hřbitov ve Stříteži a levitská rodina Landsmann

Židovský hřbitov ve Stříteži u Jihlavy patří k nejmenším židovským hřbitovům na našem území. Při průzkumu náhrobků hřbitova se ukázalo, že jeho vznik sahá nejpozději k počátku 18. století a nejstarší náhrobek lze datovat k roku 1713. Dosavadní datování bylo tedy posunuto zpět do minulosti o více než sto let. Dalším překvapivým zjištěním byla skutečnost, že náhrobky z 18. století tvoří více než třetinu všech dochovaných. Od počátku 18. století jsou zřejmé kontakty s židovskou obcí v Polné, je tedy pravděpodobná domněnka, že do Stříteže přesídlili právě odtud.

Ve Stříteži se po polovině 18. století usadila levitská rodina Abrahama, syna Marka, která získala později příjmení Landsmann. Nejstarším dokladem o zdejším působení rodiny je náhrobek

Náhrobek Meira, syna Jaakova Landsmanna, 1844

Perl, dcery Avrahama Sgül ze Stříteže z roku 1758. Ve Stříteži a později ve Štokách žila rodina Landsmann nepřetržitě až do konce 19. století. V 80. letech 18. století byla nejbohatší židovskou rodinou na panství. Její příjmy pocházely z vinopalny a flusárny na výrobu drasla, které měla rodina ve Stříteži v nájmu od vrchnosti. Náhrobky rodiny Landsmann z tohoto období se nacházejí v severovýchodním rohu hřbitova. Zdobí je známení konvice, symbolizující činnost levitů.

Rodina Landsmann přesídlila po polovině 19. století do Štok, kde se rozrostla a splynula s rodinami Fuchs, Katz a Käuffer. Náhrobky rodiny Landsmann nenásledují v chronologickém sledu, vedle sebe se střídají náhrobky z různých časových období. Umístění náhrobků dokládá, že se na hřbitově pohřbívalo podle spřízněnosti rodin.

■ Iva Steinová
i.steinova@matana.cz

Židovský hřbitov v Mašťově

Hřbitov se nachází v malebné krajině v podhůří Doupovských hor asi kilometr za městečkem a se svou rozlohou 4355 čtverečních metrů patří mezi největší židovská pohřebiště v severozápadních Čechách. Založen byl údajně již v 15. století, ale pravděpodobně je daleko mladší. První zmínky o Židech v Mašťově totiž pocházejí až z doby po třicetileté válce.

Nejstarší dochované barokní pískovcové náhrobky jsou z počátku 18. století, z dnešního hlediska, kdy byla většina židovských hřbitovů v tomto regionu úplně zlikvidována (např. starý židovský hřbitov v Kadani či starý židovský hřbitov v Údlících a v Postoloprtech, kde byli kromě jiných pohřbeni i předci filosofa Karla Marxe z rodu Halevi), jsou velmi cenné. V Maš-

ťově se jedná o velmi cennou kolekci barokních náhrobků, jež by zasluhovala větší památkovou ochranu.

Město Mašťov je sice zapsáno na seznamu Městských památkových zón v ČR, ale židovský hřbitov leží mimo ni. Hřbitov byl minimálně jednou rozšířen o tzv. novou dolní část pohřebiště, na níž se dochovalo několik novodobých náhrobních stél ve třech řadách, zbytek plochy nebyl nikdy využíván. Židovský hřbitov sloužil nejenom Židům usdlým v Mašťově, ale i ve vzdálenějších obcích a městečkách, jako jsou Radonice, Vilémov, Doupov, Žďár a mnoho dalších v tomto mikroregionu. Oplocen je masivní zdí z místního lomového kamene, na několika místech je zeď rozvalená a na většině míst chybí cihlová koruna, která měla chránit zdvo před zatékáním dešťové vody, čímž se vyplavuje pojivo a kameny drží pohromadě jen svou vahou. V minulosti zde stála i malá márnice, na kterou upomíná nízký taras z lomového kamene a samostatné parcelní číslo v katastru nemovitostí.

V roce 1982 bylo tehdejší Radou židovských náboženských obcí povoleno vyjmout z plochy 50 nejceněnějších náhrobních kamenů pro účely filmařů. Československý stát tím získal nemalou finanční částku v tehdy potřebné zahraniční měně. Náhrobky byly vyjmuty bez jakékoliv

dokumentace a poté odvezeny do Roztyl u Nechranic, kde byl vybudován pro potřeby filmařů židovský hřbitov. Zde se natáčela část amerického koprodukčního filmu Jentl s Barbrou Streisand a Mandym Patinkinem v hlavních rolích. Film byl natočen podle povídky držitele Nobelovy ceny za literaturu Isaaka Bashevi Singera Jentl, chlapec z ješivy. V českém překladu vyšla v nakladatelství Argo v roce 2012 v rámci sbírky Krátký pátek a jiné povídky. Po skončení natáčení byly opětovně náhrobní kameny vyjmuty a necitlivě převezeny na Nový židovský hřbitov v Teplicích, kde se uvažovalo o zřízení lapidária, kam by se i z dalších likvidovaných židovských hřbitovů převezly nejcenější náhrobky (tak trochu mi to zavání památníkem vyhynulé rasy z dob holocaustu). Náhrobní kameny pak dlouhá léta ležely bez povšimnutí na jedné hromadě u hřbitovni zdi. V roce 2004 Židovská obec v Teplicích za přispění dobrovolníků převezla do Mašťova 42 náhrobních kamenů. Některé náhrobní kameny byly ihned po převezení zakopány ve staré části židovského hřbitova, zbytek zůstal složen na místě a připraven k pozdějšímu vztyčení.

V roce 2011 Židovské obci v Teplicích pomohla s revitalizací plochy Česká unie židovské mládeže. Ta vyčistila a odstranila náletové křo-

viny z plochy staré části hřbitova a podařilo se jim postavit několik kamenů.

V roce 2014 díky finanční podpoře Nadačního fondu obětem holocaustu se z Teplic podařilo odvézt zbývajících osm náhrobních kamenů a postavit je na ploše hřbitova. Dále se nám podařilo udělat nová vrata a vysekát část hřbitova; v té době byla na naši obec přepsána i nová část židovského hřbitova dosud vlastněná městem Mašťov.

V roce 2016 jsme díky finanční podpoře Nadačního fondu obětem holocaustu mohli pokračovat v revitalizaci zeleně a odstraňování znovu vzrostlých náletových křovin a postavení zbývajících náhrobních kamenů na ploše hřbitova. Během čtyř dnů bylo vztyčeno a zakopáno 35 náhrobků, dále byla celá plocha hřbitova vysekána a zbavena vzrostlé zeleně. Dalo by se říci, že bylo uděláno hodně práce, ale starost o hřbitov tím rozhodně nekončí, je to věčný boj s vegetací, která stále dorůstá. Je také třeba narovnat spoustu náhrobních kamenů, které jsou vyvrácené a obrůstají mechy a lišejníky, dále opravit obvodové zdivo, spálit hromady posekané a pořezané vegetace, která může do budoucna prorůst nálety, a zabezpečit stálou péči. Přitom je nutné věnovat se i jiným židovským hřbitovům v regionu severozápadních Čech, které má ve vlastnictví Židovská obec v Teplicích.

Je to úkol takřkajíc nadlidský a bez finanční pomoci zhoла nemožný. Rád bych, aby se do této práce zapojilo víc našich členů, ale pocho-

pil jsem, že všechno nejde tak, jak by člověk chtěl.

Práce na židovském hřbitově v Mašťově již proběhly a věřím, že i nadále budou probíhat pod dozorem duchovního ŽO Teplice Tomáše Pulce a člena Pohřebního bratrstva Chevra Kadiša Praha ČR, který stál od počátku za vrácením náhrobních kamenů na původní místo. Starost o židovské hřbitovy by neměla být prvorádou snahou židovských obcí, ale neměla by se ani opomíjet. Historie je nedílnou součástí naší tisícileté tradice a našeho kulturního dědictví.

Z Mašťova pocházely i dvě významné rodiny, které do Teplic přišly na konci 19. a začátkem 20. století a zapojily se jak do dění v židovské obci, tak do kulturního a společenského života města Teplic. Jedná se o rodiny Robitschek a Löbl. Ze sousedních Radonic zase pocházela vážená teplická rodina Hirschů. Jejich potomci, pokud měli štěstí a přežili deportace do koncentračních táborů či včas odešli do emigrace, dnes žijí po celém světě. Jejich předci však zůstali svázáni pevným a nerozlučným poutem, tak říkájíc na věčné časy, s naší židovskou obcí. My přeživší bychom na ně neměli zapomínat.

Na závěr bych rád všem, kteří se podíleli na obnově židovského hřbitova v Mašťově, poděkoval za dobře odvedenou práci a zároveň se těším na další úspěšnou spolupráci.

■ Tomáš Pulc

PSÁNO PRO ČASOPIS POSEL ŽO TEPLICE

Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti

Senát Parlamentu České republiky, 27. ledna 2017

Projev Radka Bangy

Dobry den, jmenuji se Radek Banga a jsem romský hudebník. Můj děda Ernest Haluška byl společně se svými třemi bratry v odboji. Ernest a dva ostatní jako partyzáni a ten poslední v armádě. Děda to přežil jako jediný. Koncentrační tábor změnil celý jeho život i život naší rodiny. Víte, když posloucháte ty hrůzy z druhé světové války a navíc máte v rodině někoho, kdo to zažil na vlastní kůži, tak už z úcty k těm lidem nedokážete přihlížet jakýmkoliv projevům nenávisti a xenofobie.

Měl jsem štěstí, že v rodině mé manželky Veroniky mě přijali, aniž by jim vadilo, že jsem jiný, že jsem Rom. Můj etnický původ nikdo neřešil.

Zajímalo je, jaký jsem člověk. Snad to bylo i tím, že děda z téhle běžné české rodiny, člen Sokola, prožil téměř celou válku v německých věznících a koncentračních táborech Terezín. A vždycky svým dětem zdůrazňoval, že to není o národech, ale o lidech. Setkal se statečnými Čechy, i s Čechy, kteří zradili. Ze strachu poslali své kamarády na smrt. Vyprávěl o zrůdných Němcích, i o Němcích, kteří českým vězňům pomáhali, přestože tím riskovali vlastní život.

A tak se někdy zamýšlím nad tím, proč v 21. století stále existují lidé, kteří jsou schopni vás nenávidět jen pro barvu vaší pleti, či proto, že jste Žid, muslim nebo homosexuál. Cožpak 2. světová válka nebyla dost světová? Připadá snad někomu, že to, co se tehdy stalo, nebylo dost zrůdné na to, abychom si to už navždy zapamatovali? Že těch obětí války bylo snad málo? Vždyť těch rodin, co zažily válku na vlastní kůži, bylo tolik. Můžete jít od jedné vesnice k druhé a v každé bude nějaký pomník a leckdy ještě i pamětník.

Holocaust byl hrozným důsledkem šíření nenávisti vůči jiným. Slýchávám tolik lidí dnes říkat, že nechtějí multikulturní svět. Bohužel stále přibývají i politici a různá hnutí, jenž šíří nenávist a ideologii světa, který bude chráněn ostatním drátem či zdí a uvnitř budou jen ti stejní. Ale vědí tihle lidé vůbec, co říkají? Přemyslejme trochu o dnešním světě. Drtivá většina veškerých technologií včetně mobilních telefonů pochází z Asie. Kdyby nebylo Asiátů, možná bychom už neměli co na sebe. A co italská pizza? Nebo naše oblíbené americké fast foody, do kterých přece nikdo nechodí, ale i tak mají stále plno. A co brazilská či turecká káva? Německá auta a japonskými mo-

tory. Kdyby nebylo Švédů, drtivá většina českých rodin by neměla nábytek a naši vojenští piloti by neměli možná na čem létat. Máme rádi mexické jídlo, kubánský rum, holandské jogurty a to vše si dáváme do slovinských lednic. Vždyť i mikrofon, do kterého právě mluvím, určitě není české výroby. Kdo by neznal písně amerického Indiána Elvise Presleyho. Koho z nás nedoaly arabské Pohádky tisíce a jedné noci a nerozesmály filmy Roma Charlieho Chaplina. Nikdo nepochybuje o nejzásadnějším vědeckém přínosu vědce židovského původu Alberta Einsteina. Toto všechno je výsledkem multikulturního světa, tedy toho, že jsme jiní, nikoliv stejní. Chtěli bychom skutečně o to vše přijít?

Jsem přesvědčený, že my lidé 21. století máme na víc, než se vzájemně nenávidět. Tento svět nikdy nebyl jen černý a bílý. To, co nás již tisíce let navzájem obohacuje, je odlišnost, nikoliv stejnost. Navzájem se tolerovat a hledat to dobré, čím si můžeme vzájemně prospět. To je jediná logická cesta, jak udržet svět bez války. Všichni totiž víme, kam to může zajít, když si zvolíme netoleranci, fundamentalismus či nacionalismus. Nenávisť není možné ovládnout. Není možné ji ničím uspokojit. Historie nám to už mnohokrát ukázala. Proto je velmi důležité historii nezapomínat, abychom si ji nemuseli zopakovat.

Projev Michala Klímy

Mnozí známi lidé – umělci, vědci či politici se stali obětmi šoa. Díky tomu, že se proslavili ještě za svého života, si jejich jména připomínáme. To ale není případ většiny těch, jejichž život skončil v koncentračních táborech. Vyslovím zde na tomto shromáždění v sídle nejvyššího zákonodárného sboru naší země jméno člověka z malé vesničky na Šumavě. Stejně neznámého jako miliоны dalších zavražděných.

Před patnácti lety jsem s rodinou a s přáteli začal opravovat rozpadající se synagogu v té části Šumavy, kde po staletí žili většinou německy mluvící obyvatelé. Převážně to byli horalé, sedláci, les-

ní dělníci a pracovníci ve sklárnách. Nemalou část populace zde ale také tvořili Židé – hospodští, obchodníci a drobní průmyslníci. O nich – Němcích, Čechách a Židech a jejich vzájemném spojení – jsme připravili expozici do muzea, které jsme v obnovené synagoze otevřeli. Jednou k nám přijel starý muž z nedalekého Bavorska, který se představil jako kronikář německého obyvatelstva vyhnáného po válce ze sousední vesnice. Přivezl mi jako dárek plán své vesnice s vyznačením domů, v nichž před válkou žili Židé. „My jsme spolu žili v míru,“ vzpomínal. „Nebyly mezi námi žádné spory.“ Pak vysvětlil, že z jeho vesnice se židovští obyvatelé odstěhovali včas, ještě před Mnichovskou dohodou a před příchodem ozbrojených sil nacistického Německa, a pokračoval: „Zůstal s námi jen jeden stařec. Nechtěl odejít ze svého domu, a asi také neměl kam. My děti jsme ho milovaly. Byl tak hodný a laskavý. Děti z celé vesnice k němu chodily. Hrál si s námi a dával nám cukroví. Ještě i za války. Pak pro něj ale v září 1942 přijeli. Pamatuji si, jak ho vezli na korbě vojenského nákladního auta. My děti jsme běžely vedle auta až na konec vesnice a mávaly jsme mu. Tehdy jsme ho viděli naposledy.“ Starý muž se odmlčel. „Víte, my věříme,“ dodal, zřejmě za tehdejší děti, „že dožil někde v domově pro staré lidi. Nikdo už o něm nikdy neslyšel.“ V hlase německého kronikáře zněla naděje, v níž žil celý život. Jistě se dozvěděl o všech krutostech holocaustu, ale přece jen věřil, že snad jejich laskavý soused byl násilností ušetřen. Pak se na mne obrátil: „Kdybyste o něm něco zjistil, moc by mne to zajímalo. Jme-

Michal Klíma – předseda správní rady NFOH

noval se Hermann Meister.“ Vyslovil svou žádost a pohlédl na mne. V jeho očích jsem zahlédl obavu z toho, co se dozví.

V archivu jeruzalémského památníku Jad Vašem jsem u jména Hermann Meister ze šumavských Kundratic našel to, čeho se můj německý přítel obával. Při jeho příští návštěvě v hartmanické synagoze jsem mu řekl: „Mám pro vás bohužel smutnou zprávu.“ Myslím, že věděl hned, co mu řeknu. Vytáhl blok a zapsal si: datum úmrtí 2. dubna 1943, věk 77 let, místo smrti: koncentrační tábor Terezín.

Je přirozené, že si chceme pamatovat spíše hezké stránky života, ale je nutné si připomínat i ty zlé. Minulý rok vyšla u nás kniha vzpomínek pěti německých rodáků ze Šumavy, kteří popisují krutosti svého vyhnání z rodných domů. Jejich rodiny zde žily po generace, v nehostinném horském kraji vybudovaly prosperující statky a usedlosti. Vzpomínají na to, jak nespravedlivě se k nim po válce Češi chovali, jak se jim, kteří nikdy nikomu neublížili, mstili za válečné krutosti. Přestože velký prostor ve svých vzpomínkách věnují líčení poměrů před válkou a za války, nikdo z pamětníků nezmiňuje, že jen několik let před jejich vyhnáním byli z jejich vesnic vyhnáni jejich židovští sousedé. Že byli také okradeni o majetek, který také po generace budovali, ale že na rozdíl od nich, ani

nedostali šanci po vystěhování žít jinde – byli zavražděni.

Ani v nejmenším nechci snižovat utrpení německých rodáků a popírat nespravedlnosti, násilí a příkoří, kterými prošli. Jen by jejich výpovědi byly autentičtější, kdyby nezapomněli na své židovské sousedy.

Vzpomínáme neradi, zapomínáme rádi. V těchto dnech musíme mluvit o ostudném dění v hanáckém Prostějově, v němž židovské organizace chtějí pietně připomenout místo, kde se nalézal městský židovský hřbitov. Tisíce obyvatel Prostějova podepsalo petici, která tomu chce zabránit. Jak je možný tak masový projev necitlivosti a neúcty? Komunistická výchova zásadně zkreslovala dějiny. Školní osnovy líčily II. světovou válku zejména jako boj německého imperialismu a sovětského komunismu, a potlačovaly ostatní skutečnosti. Bohužel ani po pádu komunistického režimu se děti často neučí dostatečně a fundovaně o novodobé historii. Máme naštěstí takové projekty jako „Zmizelí sousedé“ pražského židovského muzea, „Jeden svět na školách“ neziskové organizace Člověk v tísni, „Příběhy našich sousedů“ z projektu Paměť národa, neziskové organizace Post Bellum a další. Pozitivně působí také různé neziskové organizace čerpající peníze z německých vládních zdrojů, zejména je to Česko-německý fond budoucnosti. Mnohé iniciativy jsou regionálního charakteru – mezi ty patří i expozice spoluzití Čechů, Němců a Židů na Šumavě v Hartmanické horské synagoze, o níž jsem mluvil.

Nezisková organizace Nadační fond obětí holocaustu v rámci svých možností a svého rozpočtu podporuje projekty, které mají připomínat naši historii a nedovolit, aby z ní zmizela ta část, která má zůstat varováním, aby se hrůzy dvacátého století neopakovaly. Na půdě Senátu a za přítomnosti politiků však chci zdůraznit, že zásadní roli nemohou nést neziskové organizace. Spoluzodpovědností státu je i výchova dětí a mládeže. Historie se nedá změnit. Ale musíme se všemi silami snažit, aby se neopakovala. Základním předpokladem toho je o historii pravdivě a v plném rozsahu učit naše děti.

Kalendář námi podpořených akcí

BŘEZEN–SRPEN

Putovní výstava Místa utrpení, smrti a hrdinství
Prostřednictvím výstavy se může veřejnost a mládež seznámit s historií koncentračních táborů. Součástí výstavy jsou přednášky, vzpomínky pamětníků a promítání filmů.

- **Místo a termín:** duben–květen: Benešov; červen–červenec: Beroun; srpen–září: Plasy

KVĚTEN

Volary a pochod smrti

10. ročník konference pro odbornou veřejnost. Budete moci zhlédnout tematické videodokumenty a fotografie, bude představena nová publikace týkající se tamního pochodu smrti.

- **Místo a termín:** Volary, květen
- **Info:** www.krebul.cz

Pietní akt na místě bývalého koncentračního tábora Lety u Písku

Uctění památky romských obětí holocaustu.

- **Místo a termín:** Lety u Písku, 13. 5. 2017
- **Info:** u předsedy Výboru pro odškodnění romského holocaustu Čenka Růžičky, e-mail: ruzicka.vporh@seznam.cz

ČERVEN

JudaFest – veletrh českých žid. organizací
Setkání židovských organizací, které mohou představit své aktivity a činnost.

- **Místo a termín:** Praha, červen

ČERVENEC

Boskovice 2017 – festival pro židovskou čtvrť

25. ročník festivalu nabízí nejrůznějších žánrů, divadla, projekce, výstavy a výtvarné dílny.

- **Místo a termín:** Boskovice, 6.–9. 7. 2017
- **Info:** www.unijazz.cz

Třebíčský židovský festival – Šamajim

Zveme na 14. ročník festivalu, který návštěvníkům přibližuje židovskou kulturu a historii.

- **Místo a termín:** Třebíč, 24.–29. 7. 2017
- **Info:** www.mkstrebic.cz

SRPEN

Den židovských památek

Během dne budou veřejnosti volně přístupné vybrané židovské hřbitovy a synagogy.

- **Místo a termín:** Česká republika, 13. 8. 2017
- **Info:** www.kehilaprag.cz

Nový česko-hebrejský sidur Zichron David Jisra'el

Přestože dvě vydání hebrejsko-českého siduru ADIR BA-MAROM v letech 2008 a 2009 byla záhy rozebrána, vydavatelské možnosti byly limitovány financemi. Nové vydání siduru, jenž vychází pod názvem ZICHRON DAVID JISRA'EL a na němž autor dr. Jiří Blažek pracoval se spolupracovníky několik let, vychází po u nás unikátní sbírce, během níž se nakonec podařilo získat prostředky na vytištění siduru. Nové vydání zohlednilo přepracování grafické stránky, úpravy některých textů, revizi překladu, doplnění komentářů a poznámkového aparátu, aby celá modlitební kniha odrážela tradiční aškenázský ritus, jaký platil pro oblast Čech a Moravy, respektive střední Evropy. Svým dílem přispěli rabín dr. Daniel Mayer, Jakub Schwab a chazan Daniel Vaněk. Nejvýraznější novinkou je paralelní český překlad PIRKEJ AVOT. Jeho autorem je doc. Bedřich Nosek a na nové vydání čekal od r. 1994. Dále sidur obsahuje pět svátečních svitků v původní hebrejské verzi – PÍSEŇ PÍSNÍ, RŮT, PLÁČ, KAZATEL a ESTER – a sváteční AMIDU pro Roš ha-šana a Jom kipur pro potřeby těch, kterým se nepoštěstí modlit se o vysokých svátcích s minjanem. Změn doznalo i uspořádání hošanot pro svátek Sukot (nyní přehlednější a uživatelsky přijemnější), byl aktualizován a do souladu s místní praxí uveden pořádek Ciduk ha-din. Sidur lze objednat na facebooku vydavatele Sidur Adir ba-marom nebo na e-mailu: sidur.zichron.david.jisrael@gmail.com.

**Vyučování bylo zahájeno
5. září 1944 bez osmé třídy,
která odešla do totálního
nasazení.**

“

VÝSTAVA

ŠKOLÁKEM VE VÁLEČNÝCH LETECH

**15.3. - 8.5. 2017 // Vernisáž 15.3.2017 od 15.00 // Vestibul Pedagogické fakulty UK
M. Rettigové 4, Praha 1**